

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

13 De decimatertia conditione census.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

bus vendiderit? Quid item si census in tribus prædijs constituto, Titius tria illa prædia tribus vendiderit? Caiusque, cui census debetur, poterit in solidum à quouis possessore integrum censum exigere, an vero potius totum possit à quolibet emptore partem census postulare? Ratio huius dubitationis est, quia creditor, cui multa res sunt iure hypothecæ obligatæ, potest quemlibet possessorem convenire, & ab eo exigere in solidum integrum debitum, ex l. *Mofchis. ff. de iur. ff. de eo quod hypothecæ, & pignoris ius est indivisum. l. Rem hereditariam. ff. de Euct. l. Pignoris. ff. de Pignor. Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 7. & s. ait, Dominum censum non posse in solidum agere contra quemlibet possessorem, sed quemlibet eorum pro rata portione teneri, si facta facta diuisio sit. Quod si res diuisa non sit, debet iudicis arbitrio diuidi, ut quilibet possessor ex parte ad se pertinenti, census partem soluat, quoniam quilibet res cum suo onere, & seruitute ad alium transit: ergo pars rei transit cum parte oneris. In alijs vero hypothecis potest agi in solidum contra quemlibet possessorem, ne creditor cogatur cum pluribus possessoribus litigare, & à pluribus separatim debiti partem exigere, cum magno sui discrimine, grauibus incommodis, & multis impensis. Hoc idem ante docuerat Gloss. in l. *Mofchis. paulo ante cit.* quamvis Dynus, & alij tradiderint, in alijs etiam hypothecis non posse quemlibet possessorem in solidum conveniri, quia quilibet tantum ex parte, que ad ipsum devenit, tenetur. Nauarrus in *comment. de iur. num. 118.* putat, Dominum censum ius habere exigendi integrum censum tum à quolibet possessore partis, tum etiam à venditore rei. v. g. Titius, qui censum annum ex suo fundo debet Caio; vendit fundum tribus emptoribus, potest Caius in solidum convenire Titium, & quemlibet alium possessorem partis fundi. Id probat, quia multiplicatis hæreditibus non debet fieri deterior conditio creditoris. l. 2. §. *Ex his. ff. de Verb. oblig. & l. Plana. ff. Famil. heredit. Virgin. de censib. par. 2. num. 33.* ait: Quando res promissa, vel relicta hæreditibus, diuisionem non patitur, quilibet hæredum creditor in solidum obligatur: quando vero res diuisionis est capax, sociorum quilibet, etiam hæredum ex sua tantum parte tenetur. Bari. & alij in l. 2. §. *de Verb. oblig.* Ratio huius est, quia res transit cum onere sibi annexo: ergo si pars vna transfertur ad Titium, non obligatur in solidum, sed ex parte. Quare si debitor census fundum, in quo est census, tribus vendiderit, aut venditionem Domino census denunciarit, iuxta constitutionem Dij V. aut secus. Si primum, tunc Caius, qui est Dominus census, non habet ius à Titio exigendi: nec item in solidum potest à quolibet possessore postulare, sed partem à singulis. Si vero infesto Caio facta est venditio, potest ipse Caius à Titio totum censum annum exigere, quia culpa debitoris, non debet fieri deterior conditio creditoris.*

Vltimo queritur, An res censui supposita, si vendenda sit, æstimari debeat minoris? Respondet, debere, quia minoris est pretij res seruitute, vel alio aliquo onere, vel obligatione alligata, quam libera: ac cum venditur res supposita censui, non venditur libera, sed oneri subiecta, eo quod emptor tunc obligatur Domino census, ergo multo minoris æstimatur.

In decima autem conditione sic ait Pontifex: [Volumus rem ipsam semper & libere, & sine solutione laudemij, seu quinquagesime, aut alterius quantitatatis, vel rei, tam inter vivos, quam in vitima voluntate alienari.] Quid sit laudemium, explicat Clarus *quæst. 23. §. Emphyteusis. & D. d. vltima. C. de iure emphyteutico.* Laudemium intelligitur id, quod soluitur Domino, quando consentit in alienatione rei emphyteutica: solet autem solui quinquagesima pars pretij.

De vndecima, & duodecima census conditionibus.

CAPVT XII.

VNDICESIMO, & duodecimo Pius V. sua constitutione præcipit: [Vt si res subiecta censui, vendenda sit, Dominus census alijs omnibus præferatur, eique denunciantur conditiones, quibus vendenda sit, & is per mensum expectetur.]

Tria hic præcipiuntur, quæ singula sunt iuri consentanea. Nam valet etiam consuetudo, vel statutum, ne res vendatur exteris. Item valet voluntas testatoris, ne res testamento extra familiam alienetur. *Doctores in l. Filiusfamilias. §. Diuis. ff. de Legat. 1.* ergo valet etiam constitutio, quæ prohibet, ne res obligata censui, vendatur alteri, quam Domino census, si eam empturus sit.

Quæres, an etiam hoc beneficium conueniat hæreditibus Domini census, per l. *Ait Prator. §. Hac verba. ff. de Neg. gestis?* Respondeo, continere ex cap. *Constitutus, de In integ. restit.* quia hæres successor, & defunctus, vna, & eadem persona censetur. *Authen. de Iur. iur. an. à morien. præf.* Nam census transit ad hæredes necessarios, qui defuncti re ferunt personam: ac proinde cum eodem privilegio, & beneficio, quod erat census Domino concessum, transfertur. Sed nunquid hoc privilegium, & ius pretendit se ad eum, cui censum donauerit, vel vendiderit Dominus eius? Respondeo, pretendere se, quia Dominus census habet liberam facultatem vendendi; ergo si vendat, vel donet, census cum suo privilegio, & beneficio transit. Verum à quonam die ipse mensis debet numerari? Numerandus est à die, quo Dominus census motus fuerit, & certior factus de venditione faciendâ.

Quæres, an primus dies illius mensis inter alios dies pro computato haberi debeat? Minime vero, quia dies termini non numeratur in termino. l. 1. §. *ibi Bar. & alij. ff. Si quis cauti.* Sed nunc mensis ille necessario erit dierum vtilium? Dies porro vtilis vocatur, quando tempus non est continuuum, & quando dies elapsi non nocent absentibus, vel impedito legitime, & quando dies feriati non numerantur. Respondeo, dies mensis debere esse continuuos: nam tempus vtile datur ratione iudicij, cum res, scilicet in iudicio tractatur: hic vero non agitur de iudicio, fortassis tamen Domino census impedito legitime, dies, qui interim elabuntur, non computantur.

Quid vero iudicandum, quando alienatio facta fuerit, his tribus, quæ hæcenus explicui, minime seruatis? Respondeo, alienationem posse tunc in iudicio dissolui, ac rescindi, quia ius Domino census acquisitum, uti constitutionis Pontificæ tolli per priuatum hominem non potest. l. *Id quod nostrum. ff. de Regulis iuris. & cap. Indulsum, eod. tit. in sexto.*

De tridecima census conditione.

CAPVT XIII.

DÈCIMOTERTIO loco Pontifex ait: [Pacta continentia morosum census debitorem, teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas, siue rem censui subiectam, seu aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pecnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.] Hæc ibi.

Primo queritur, An à debitore census iure pactum exigatur, ut si morosus sit in soluendo censu, debeat lucrum, quod cessat, Domino census solvere? Nauarrus in *comment. de iur. nu. 83.* & Virgin. *de censib. par. 1. nu. 9.* negant posse, quia hoc prohibet manifeste ipsa constitutio Pontificæ.

Certi iuris est, si leges tantum communes consideremus, posse venditorem cum debitore pacisci, ut si fecerit moram ad soluendum, eo ipso lucrum cessans compensare cogatur: idque docet Caiet. 2. 2. *quasi. 78. art. 2. ad 1.* & Doctores in *Rubr. C. l. 1. C. de Sentent. qua pro eo quod interest, proferuntur.* & Antonius, & Ancharanus in *cap. Salubriter, de Vfuris.* & Abbas in *cap. conquisitus, eod. tit.* Quare, quod in presenti dubitatur, est, Quomodo Pontifex corrigat, aut tollat id, quod est iuris communis.

Mirum non est, in hac parte ius commune corrigi, vel ei derogari, quia censuales contractus est peculiaris, & voluit Pontifex, ut debitor census, quod eius fieri potest, oneribus sit immunis, ac liber, praesertim cum nulla iniuria, vel damno Dominus census afficiatur: sufficit enim, ut possit continere in iudicio debitorem suum in soluendo censum: & tunc iudicis sententia, etiam exequutore dato, cogatur debitor non solum censum soluere, sed etiam omne id, quod interest creditoris. Prohibuit itaque Pontifex tale pactum, & alia similia, ad evitandas fraudes, & praedandam omnem occasionem vsurae, merito obiens, ut iurum, quod creditor cessat, deducatur in pactum, ne debitor cogatur soluere tantum lucri, quantum arbitrio creditoris taxaretur, sed tantum, quantum iudicis arbitrio, & sententia decerneretur.

Secundo quaeritur, An etiam constitutio Pontificia prohibeat, ne pactu sit, ut debitor census, si moretur in soluendo, debeat refarcire damnum, si quod passus fuerit creditor? Nauarr. *loc. cit.* negat id pactum in constitutione prohiberi: quia solum Pontifex meminit lucri cessantis, non damni emergentis; & quia omni iure naturali, diuino, & humano, qui causam mali dat, illud refarcire compellitur. Sed certe videtur etiam prohiberi, ne id pactum apponatur: nam etiam iure naturali, diuino, & humano impensis a creditore factas ob creditam pecuniam, cogitur debitor soluere; & tamen constitutio vetat, ne id in pactum veniat. Mento igitur Pontifex speciali iure vetuit, ne in pactum deducatur lucrum cessans, damnum emergens, & impensa, ne debitor census cogatur soluere, arbitrio creditoris taxanda, siquidem iudicis sententia quantum soluendum, quantum sit damnum, & impensa, incorruptis, & sinceris iudicari potest.

Tertio quaeritur, An possit pactum adijci, ut si debitor census rem obligatam vendiderit, debeat eo ipso censum restituere, & extinguere? Respondeo cum Nauarr. in *comment. de Vfur. num. 115.* & Virgin. *de censib. par. 2. nu. 54.* non posse, quia pugnat cum dicta constitutione in octaua conditione, ubi decretum, ut venditor census liberam habeat facultatem vendendi, & alienandi rem suppositam censui.

Quarto quaeritur, An pactum, quo venditor census se obligat creditor in forma Camerae, sit contra iam dictam Pij V. constitutionem? Nauarr. *loc. cit. de Vfur. num. 116.* affirmat esse, quia haec obligatio est praeter ius commune, & constitutio prohibet pacta omnia, nisi cum ipso iure communi conueniant. Virgin. *de censib. par. 2. nu. 38.* negat pugnare cum ea constitutione, quia huiusmodi obligatio in formam Camerae, toleratur a Pontifice, & est vnitata Curia ad maiorem, & tutiorem pacti observationem: praesertim cum in eiusmodi contractu solet adijungi clausulam hunc modum: Ad quae omnia, & singula implenda, & seruanda sub ampliori forma Camerae Apostolicae se obligauit ex iuramento salua constitutione Pij V. in omnibus.

Quinto quaeritur, An post constitutionem praedictam, liceat Titio suum fundum mille aureorum aestimatione dare Caio, reseruato sibi annuo censu, ea lege, ut si Caius per triennium censum soluere desierit, libere Titius possit suum fundum repetere? Respondeo cum Nauarro in *eodem loco num. 98. C. 100.* & cum Virginio *par. 2. de censibus, num. 22. C. 64. C. 65.* id fas esse Titio, quoniam talis census est reseruatius, iuxta id quod habetur in *cap. Constitutus, de Religiosis domibus, & in constitutione*

Pij V. solum damnatur tale pactum, si in censu consignatio apponatur. Nam Titius cum donat Caio rem suam ad certum tempus, ut ad decennium, vel ad incertum, videlicet ad vitam suam; liberum est ei legem, & conditionem apponere, quam voluerit. *l. Hereditatem, ff. de Donationibus.* Quisque enim est suae rei moderator, & arbiter. At vero cum est census consignatiuus, pecunia venditur, & emitur, & emptor, census quidem, sed non rei suppositae censui dominium acquirit; ac proinde non habet id iuris, quod habet is, qui rem suam dat in emphyteusim, fundum, vel censum reseruatium.

Quinto quaeritur, An liceat emptori census cum venditore pacisci, ut penam aliquam luat, nisi censum annuum soluerit? Respondeo, tale pactum prohiberi iure nouo in Pij V. Constitutione.

Quares, an iure naturali, vel iure scripto communi huiusmodi pactum damnatur? Respondeo in primis, penam constitutam in debitorem, qui in soluendo moratur, secundum conscientiam non deberi, si debitor creditor non satisfecerit, eo quod soluendo non fuerit: nam pena irrogatur ob culpam; ergo ubi culpa non est, non debetur pena. Deinde non est iure naturali damnatum pactum de pena soluenda ob moram, & culpam debitoris: quia quando mora est, & culpa debitoris, penam ipse debitor meretur. Non est itidem iure scripto communi vetitum huiusmodi pactum, quia fieri potest ex communi contractuum consensu, & in contractibus conuenta, & pacta contractuum seruari debent. Nam contractus ex pacto ne legem accipiunt, *cap. Contractus, de Regul. iur. in 6. C. l. Contractus, ff. eodem tit.*

Sexto quaeritur, An pactum de pena, quam vocant commissi, luenda, eo quod debitor censum non soluerit, pugnet cum natura, & substantia contractus censuales? Respondeo, pugnare: haec enim pena propria est emphyteusis, fundi, & census reseruatii; in quibus is, qui rem dat, retinet sibi directum dominium: ac cum census est consignatiuus, emptor non acquirit dominium rei subiectae censui, sed solum ius annuum censum percipiendi. Sic Nauarr. in *comm. de Vfur. num. 93.* Virgin. *par. 2. de censibus, num. 60.* Obijcies, alicubi de more penam praedictam in contractu censuali constitui, & teste Couarr. *lib. 3. Var. resol. cap. 7. nu. 2.* in Hispania solet apponi, ut Regia legis Respondeo, errore tabellionum penam huiusmodi adijungi putantium idem iuris esse de censu consignatiuo, quod est de reseruatuo. Couarr. item solum ait, lege Regia in Hispania talem penam permitti, cum census est reseruatius, non consignatiuus. Secundo obijcies, in constit. Nicolai V. penam commissi in censibus approbari. De hoc infra in declaratione constitutionis eiusdem Nicolai V.

Septimo quaeritur, An emptor census debeat secundum conscientiam restituere venditori id, quod exigit ab eo in penam census annui minimè solui? Respondeo cum Nauarr. & Virgin. *locis sup. cit.* debere, si post constitutionem Pij V. pactum intercesserit de ea pena soluenda: quod si pactum constitutionem praecessit, rescindendum est, ne ferretur in posterum; ac proinde venditor census secundum conscientiam penam non debet.

Octauo quaeritur, An liceat pactum adijcere, ut si debitor non soluerit censum, Dominus census suum possit pretium repetere? Virgin. *de cens. par. 2. num. 3.* tale pactum ait, constitutioni Pij V. contrarium esse. Sed nunquid pugnare cum iure naturali, & iure scripto communi? Idem Auctor affirmat pugnare. Ego tamen verius oppositum affirmamus: quia si mora, & culpa debitoris interueniat in soluendo casu debito, repetitur ex pacto ab eo pretium, quod ab initio accepit, & ad id se sponte creditor obligauit.